

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.15>

Шумейко І.П.

*доктор філософії за спеціальністю 081 Право,
докторант кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет*

РОЗГЛЯД ПО СУТІ СПРАВ ПРО ФІНАНСОВУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Постановка проблеми. Фінансова відповідальність, як окремий вид юридичної відповідальності, який фактично сформувався в Україні – є найменш дослідженим видом юридичної відповідальності. Разом з тим, він має відчутний вплив на суб'єктів господарювання та інших осіб, до яких застосовуються фінансові санкції. Суворість значної кількості фінансових санкцій поряд із проблемою поєднання в одній особі сторони обвинувачення та органу, який накладає санкцію – зумовлюють нагальну потребу в наявності гарантій захисту від необґрунтованого застосування таких санкцій. Однією з таких гарантій є дотримання принципів адміністративної процедури. Попри те, що прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» стало суттєвим кроком в напрямку підвищення дієвості таких гарантій, норми законодавства про фінансову відповідальність містять велику кількість особливостей адміністративного провадження, які по-різному гарантують дотримання прав учасників провадження у справах про фінансову відповідальність. І на сьогодні процедура притягнення до фінансової відповідальності залишається поза увагою наукових досліджень. ЦентRALною і найбільш важливою стадією такої процедури є розгляд справи про фінансову відповідальність по суті. Існує необхідність в наданні детальної характеристики цій стадії в рамках дослідження інституту фінансової відповідальності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як до, так і після прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру», адміністративна процедура як інститут адміністративного права та її окремі стадії були предметом наукових досліджень. Зокрема, у 2020 році Я. Михайлюк наголошував на необхідності кодифікації адміністративно-процедурних відносин [1, с. 61], а вже у 2025 році М. Вавринчук та О. Когут відзначали, що встановлення на законодавчому рівні єдиних прозорих правил взаємодії між суб'єктами публічного адміністрування та фізичними і юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ стало досить знаковою та довгоочікуваною подією [2, с. 311]. Разом з тим, наразі бракує правових досліджень окремих різновидів адміністративних процедур, в яких можна було б порівняти загальні приписи наведеного вище Закону зі спеціальними положеннями законодавства, які врегульовують ту чи іншу процедуру. Зокрема таке дослідження відсутнє у сфері фінансової відповідальності.

Процедура розгляду справ про фінансову відповідальність частково досліджувалася в наукових працях, що були присвячені правовим явищам, які перетинаються з поняттям «фінансова відповідальність», але не тотожні цьому поняттю. Зокрема, досліджуючи фінансову відповідальність у вузькому (фінансово-правовому) її розумінні, А. Манукян у висновку до своєї статті наводить перелік

стадій процедури притягнення до фінансової відповідальності [3, с. 338]. Досліджуючи ту частину фінансової відповідальності, яка стосується виключно юридичних осіб та вживаючи на позначення цього поняття достатньо поширений термін «адміністративна відповідальність юридичних осіб», В. Шморгун наголошує на необхідності встановлення «загальних правил притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності» [4, с. 372]. В свою чергу, Н. Кантор, досліджуючи, зокрема, ту частину фінансової відповідальності, яка одночасно належить до адміністративно-господарських санкцій, вважає за доцільне прийняти окремий закон, який би містив перелік суб'єктів, що мають право застосовувати адміністративно-господарські санкції (окрім суду), перелік цих санкцій, підстави і процедуру їх застосування [5, с. 90]. Разом з тим, комплексного дослідження стадій провадження у справах про фінансову відповідальність, як самостійний вид юридичної відповідальності, та зокрема – такої важливої стадії як розгляд справи по суті – на сьогодні немає, що підкреслює актуальність обраної теми наукового дослідження.

Мета статті – з'ясувати порядок вибору форми провадження (усної чи письмової) та особливості кожної з форм провадження на стадії розгляду по суті справ про фінансову відповідальність, визначити етапи проведення слухань та охарактеризувати кожен з таких етапів, окреслити коло процедурних рішень, які можуть бути прийняті на стадії розгляду по суті справи про фінансову відповідальність.

Виклад основного матеріалу. Завданням розгляду справи про фінансову відповідальність по суті є з'ясування обставин, які входять до предмету доказування, надання цим обставинам правової оцінки та вирішення справи шляхом прийняття адміністративного акта, яким особа притягується до фінансової відповідальності або яким припиняється розгляд справи без притягнення особи до фінансової відповідальності. З метою виконання

наведеного вище завдання на цій стадії проводяться процедурні дії, а в передбачених законодавством випадках також можуть прийматися певні процедурні рішення.

Зміст процедурних дій, які проводяться на стадії розгляду справи про фінансову відповідальність по суті, залежить від форми провадження, визначеної законом або визначеної за рішенням суб'єкта владних повноважень на стадії підготовки справи до розгляду – усної, яка передбачає проведення слухання, чи письмової, коли рішення по суті справи приймається без проведення слухань. Перш ніж перейти до аналізу спеціальних законодавчих положень, звернімо увагу на загальні приписи ч. 2 ст. 63, ч. 2 і 3 ст. 66 Закону України «Про адміністративну процедуру», які визначають випадки, коли проводяться і коли не проводяться слухання. Перш за все слід констатувати, що чотири винятки, встановлені ч. 2 ст. 63 цього Закону, не можуть бути застосовані до правовідносин з притягнення до фінансової відповідальності, оскільки: 1) відсутня потреба в негайному розгляді справи, оскільки притягнення особи до фінансової відповідальності не здатне запобігти заподіяння будь-якої шкоди; 2) законодавство не містить випадків, коли рішення у справі про фінансову відповідальність повинно бути прийняте негайно; 3) у цих правовідносинах прийняття адміністративного акта в автоматичному режимі є неможливим; 4) така підстава як «очевидна безпідставність прохання заявника» незастосовна у випадках, коли справа про фінансову відповідальність розпочата з ініціативи адміністративного органу, а в тих випадках, коли провадження ініційоване фізичною чи юридичною особою і було виявлено очевидну безпідставність поданої заяви – провадження може бути закрито ще на стадії підготовки справи до розгляду. Ще один випадок, коли слухання не проводиться – передбачений п. 2 ч. 3 ст. 66 цього Закону: йдеться про відмову всіх учасників провадження від участі у слуханні. Така відмова може мати місце

у двох формах: 1) письмова заява (клопотання) учасника про розгляд справи за його відсутності; 2) неявка учасника, належним чином повідомленого про час та місце розгляду справи, для участі в слуханні, якщо при цьому він не повідомив причини неявки або якщо повідомлені ним причини неявки не є поважними. Існує ще один випадок, коли допускається непроведення слухань – а саме, передбачений п. 3 ч. 3 ст. 66 цього Закону – якщо проведення слухання може бути замінено іншими процедурними діями у справі, що передбачають належне заслуховування учасників адміністративного провадження [6]. Можливість заміни слухання іншими процедурними діями у справах про фінансову відповідальність визначається залежно від того, чи передбачена обов'язковість проведення слухань законодавством, чи ні. Якщо певний законодавчий акт про фінансову відповідальність чітко не визначає форму провадження, вона має бути обрана на основі дискреційних повноважень за критеріями, визначеними ч. 2 і п. 3 ч. 3 ст. 66 Закону України «Про адміністративну процедуру», а саме: 1) слухання є обов'язковим, якщо в провадженні беруть участь особи з протилежними інтересами, тобто окрім особи, яка притягається до фінансової відповідальності, у справі бере участь також заявник або потерпілий; 2) якщо будь-який учасник провадження наполягає на проведенні слухань, вони є обов'язковими, крім випадку, якщо на основі положень п. 3 ч. 3 ст. 66 цього Закону адміністративний орган наведе достатні аргументи на користь можливості реалізації права особи бути заслуханою і без проведення слухань [6]. Оскільки в кожній справі про фінансову відповідальність, на стадії її розгляду по суті, ставиться питання про прийняття обтяжуючого адміністративного акта, вважаємо, що у всіх законодавчих актах про фінансову відповідальність повинно бути передбачено обов'язковість проведення слухання, тобто слід запровадити усну форму провадження як безальтернативну в таких справах.

Разом з тим, сучасний стан законодавства дозволяє, в описаних вище випадках, розгляд по суті справ про фінансову відповідальність у *письмовому провадженні*. Як правило, в тих сферах, в яких дозволено письмове провадження, законодавчі акти прямо не вказують на те, що справа розглядається без повідомлення учасників, але натомість містять вкрай лаконічне регулювання розгляду справи, не зазначаючи при цьому про необхідність проведення слухань. Прикладом є норма ч. 6 ст. 6 Закону України «Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України», згідно з якою, справа про правопорушення розглядається посадовою особою, уповноваженою керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, у п'ятнадцятиденний строк з дня одержання акта перевірки [7]. Як бачимо, ця норма містить лише визначення посадової особи, яка розглядає справу, і строк розгляду такої справи, жодним чином не конкретизуючи, чи є проведення слухання у справі обов'язковим. Проте в деяких випадках законодавство прямо вказує на письмову форму як на основну форму провадження: так, нормою п. 14 Порядку притягнення до відповідальності та порядку визначення розмірів штрафів за порушення у сфері державної реєстрації юридичних осіб, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 13 вересня 2023 року № 3258/5, визначено, що основною формою розгляду справи є письмове провадження; розгляд справи у формі усного провадження проводиться виключно за клопотанням особи, щодо якої складено протокол, для забезпечення їй можливості надання усних пояснень [8].

З огляду на особливості письмового провадження, законодавство, як правило, не визначає детального переліку процедурних дій, які повинен вчинити суб'єкт владних повноважень в разі застосування саме такої форми провадження. Однак незалежно від обраної форми провадження, суб'єкт владних повно-

важень повинен неупереджено з'ясувати всі обставини, які мають значення для справи про фінансову відповідальність. Наприклад, відповідно до п. 21 Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудівної діяльності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1995 року № 244, посадова особа органу державного архітектурно-будівельного контролю, до повноважень якої належить розгляд справ, під час розгляду справи зобов'язана з'ясувати, чи було вчинено правопорушення у сфері містобудівної діяльності, чи винний відповідний суб'єкт містобудування в його вчиненні, чи підлягає він притягненню до відповідальності, а також інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [9].

На відміну від письмового провадження, **усна форма** є значно більш регламентована та передбачає певні етапи, на яких вчиняються процедурні дії. Доцільно виділити такі етапи розгляду справи про фінансову відповідальність по суті в усному провадженні: 1) підготовчий етап; 2) основний етап; 3) прийняття рішення та доведення його до відома. Останній етап характерний також і для письмового провадження.

Загальні вимоги до **підготовчого етапу** розгляду справи визначені ч. 4 ст. 67 Закону України «Про адміністративну процедуру», якою передбачено необхідність: 1) перевірки явки і встановлення осіб тих, хто з'явився; 2) перевірки повноважень представників; 3) роз'яснення прав та обов'язків; 4) розгляду клопотань [6]. Також на цьому етапі можуть з'ясовуватися питання, чи повідомлені всі учасники провадження про дату, час та місце слухань, а в разі неявки повідомленого учасника – також з'ясовуватися причини неявки такої особи.

Послідовність та перелік процедурних дій на **основному етапі** розгляду справи по суті – визначені, перш за все, положеннями ч. 5–7 ст. 67 Закону України «Про адміністративну процедуру». Ці норми забезпечують

достатню гнучкість у виборі послідовності вчинення процедурних дій задля виконання завдання адміністративного провадження. Як правило, у справах про фінансову відповідальність основний етап розгляду справи по суті починається з оголошення змісту документу, який став підставою початку провадження у справі або є джерелом виявлення ознак правопорушення. Так, відповідно до п. 13 Порядку розгляду справ про порушення вимог законодавства та застосування санкцій до суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії, затвердженого наказом Державної інспекції ядерного регулювання України від 28 грудня 2012 року № 256, під час розгляду справи **оголошується протокол** про порушення вимог Закону України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії», заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання [10].

Після оголошення цього документа суб'єкт владних повноважень повинен у визначеній ним послідовності вчинити інші процедурні дії, при цьому в обов'язковому порядку особі, яка притягається до фінансової відповідальності, що з'явилася для участі в слуханнях, повинна бути надана можливість надати усні пояснення по суті обставин, які входять до предмета доказування. Наприклад, відповідно до п. 12 Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 693, під час розгляду справи **заслуховуються пояснення** та зауваження учасників (у разі наявності таких пояснень та зауважень), досліджуються матеріали та обставини справи і вирішується питання щодо наявності підстав для накладення штрафу [11]. При цьому нормативними актами не передбачено можливість обмеження часу надання усних пояснень, отже учасник справи про притягнення до фінансової відповідальності може наводити свої усні пояснення без обмеження часовим проміжком, однак дотримуючись при цьому порядку

та не виходячи за межі обставин, які підлягають з'ясуванню у справі.

Ще однією обов'язковою процедурною дією в межах основного етапу розгляду справи по суті є **дослідження доказів**. На початку цієї дії адміністративний орган визначає способи та обсяг встановлення обставин справи, що передбачено ч. 2 ст. 52 Закону України «Про адміністративну процедуру» [6]. Процедурні норми, які визначають порядок дослідження доказів у справах про фінансову відповідальність, як правило, є вкрай лаконічними. Однак виходячи з обов'язку дослідити всі обставини справи, суб'єкт владних повноважень під час розгляду справи про фінансову відповідальність має дослідити всі докази, які зібрані у справі. Способами такого дослідження можуть бути: оголошення повного чи скороченого змісту письмових доказів і даних з електронних ресурсів, огляд оригіналів письмових доказів і електронних ресурсів, оголошення повного чи скороченого змісту висновків експертиз, заслуховування експертів та спеціалістів, отримання пояснень свідків в усній формі або оголошення письмових пояснень свідків, пред'явлення певних доказів свідкам, експертам, спеціалістам, відтворення аудіо-записів, огляд речових доказів, фотографій, відеозаписів, оголошення результатів автоматичного оброблення даних та будь-які інші способи дослідження доказів. Під час дослідження доказів мають дотримуватися принципи адміністративного провадження. Особі, яка притягається до фінансової відповідальності, має бути гарантована участь у дослідженні доказів, включаючи: можливість ставити питання потерпілому, заявнику, свідку, експерту, спеціалісту; вимагати зняття певних запитань, поставлених іншими учасниками справи; вимагати подання оригіналу доказу в разі наявності його копії; вимагати пред'явлення доказу певній особі; вимагати повного, а не скороченого дослідження того чи іншого доказу; доповнювати результати дослідження доказів. Особливою формою дослідження доказів, яка може мати місце як у письмо-

вому, так і в усному провадженні, є **виїзд на місце** стверджуваного правопорушення для перевірки обставин, викладених у зверненні. Така процедурна дія передбачена абзацом третім п. 3 Порядку накладення Державним комітетом телебачення і радіомовлення України адміністративно-господарських штрафів, затвердженого наказом Держкомтелерадіо України від 17 жовтня 2017 року № 384 [12].

Законодавство також може містити особливості проведення слухань в окремих категоріях справ про фінансову відповідальність. Так, особливою формою слухань є та, що передбачена п. 2 ч. 2 ст. 127 Закону України «Про електронні комунікації», згідно з яким, до застосування адміністративно-господарських санкцій регуляторний орган повинен **провести нараду** з уповноваженими представниками постачальника електронних комунікаційних мереж та/або послуг з метою з'ясування всіх обставин справи, в якій можуть брати участь інші заінтересовані особи, права та законні інтереси яких порушені [13]. Ще однією особливою формою слухань є та, що передбачена п. 4.12 Правил розгляду звернень споживачів щодо рішень, дій суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, або суб'єктів, що належать до особливої групи споживачів, затверджених постановою НКРЕКП від 02 липня 2019 року № 1333 (далі – Правила № 1333), згідно з яким, попередні слухання проводяться у вигляді **робочої зустрічі**, на якій розглядається позиція заявника та суб'єкта господарювання або споживача особливої групи з урахуванням документів, пояснень та іншої інформації, що стосуються питання, порушеного у скарзі [14].

На стадії розгляду по суті, до моменту переходу до етапу прийняття рішення та доведення його до відома, можливим є прийняття процедурних рішень. До **процедурних рішень**, які приймаються на стадії розгляду справи про фінансову відповідальність по суті, належать такі:

1) **про відкладення (перенесення) розгляду справи.** Таке рішення може бути прийняте як за власною ініціативою суб'єкта владних повноважень, так і за клопотанням учасника провадження, але при цьому має бути дотриманий строк розгляду справи. Наприклад, згідно з ч. 9 ст. 66 Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», за письмовим клопотанням особи, щодо якої складено протокол, розгляд справи відкладається, але не більше ніж на десять робочих днів, для подання нею додаткових матеріалів або з інших поважних причин [15];

2) **про продовження строку розгляду справи.** Можливість прийняття такого рішення передбачена, зокрема, ч. 2 ст. 37-1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», згідно з якою, за наявності обґрунтованих підстав, що перешкоджають розгляду справи у строк, визначений частиною першою цієї статті, органи Антимонопольного комітету України можуть продовжити цей строк, але не більше ніж на два роки, про що письмово повідомляються особи, які беруть участь у справі [16];

3) **рішення за результатами розгляду заяв і клопотань.** У випадку якщо для вирішення заяви чи клопотання, що надійшли вже на стадії розгляду по суті, відсутня необхідність повертатися на стадію підготовки справи до розгляду, така заява чи клопотання можуть бути вирішені на стадії розгляду справи по суті. Наприклад, відповідно до п. 5.5 Порядку розгляду справ про порушення юридичними особами вимог законодавства в галузі державного експортного контролю, затвердженого наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16 грудня 2013 року № 1490, розгляд справи починається з представлення керівника, який розглядає цю справу. Після цього керівник, зокрема, розглядає клопотання [17];

4) **про повернення на стадію підготовки справи до розгляду.** Законодавство про фінан-

сову відповідальність прямо не передбачає можливості прийняття такого рішення; водночас, прийняття такого рішення повинно бути можливим задля повного і всебічного розгляду справи;

5) **про закінчення розгляду справи без прийняття рішення.** Для справ про фінансову відповідальність таке процедурне рішення має винятковий характер і може бути прийняте лише якщо справа ініційована не суб'єктом владних повноважень, а заявником та розглядається за правилами, подібними до правил розгляду справ приватного обвинувачення в кримінальному провадженні. Наприклад, відповідно до п. 4.27 Правил № 1333, заявник має право відмовитися від розгляду своєї скарги (відкликати подану скаргу) на будь-якому етапі її розгляду шляхом письмового повідомлення Регулятора або особисто під час проведення попередніх слухань. У такому випадку скарга залишається без розгляду, а рішення Регулятором не приймається [14].

Завершальним етапом розгляду справи про фінансову відповідальність по суті, незалежно від форми провадження, є **прийняття рішення та доведення його до відома**. Законодавство про фінансову відповідальність не встановлює конкретної процедури прийняття рішення. Узагальнюючи досліджене законодавство слід дійти висновку, що під час прийняття рішення у справі про фінансову відповідальність суб'єкт владних повноважень: 1) надає оцінку кожному доказу, який був досліджений під час розгляду справи, на предмет його належності, допустимості та достовірності; 2) надає оцінку сукупності досліджених доказів на предмет їхньої достатності для встановлення обставин справи; 3) визначає обставини, які є встановленими; 4) надає правову оцінку встановленим обставинам; 5) встановлює наявність чи відсутність підстав для притягнення особи до фінансової відповідальності; 6) визначає розмір стягнення, якщо існують підстави для його накладення та санкція не є фіксованою абсолютно-визна-

ченою; 7) складає текст рішення в письмовій формі; 8) підписує рішення.

Загальний перелік форм доведення адміністративних актів до відома особи визначено ст. 75 Закону України «Про адміністративну процедуру». У сфері захисту економічної конкуренції, на яку дія вищенаведеного Закону не поширюється, доведення рішення до відома особи здійснюється шляхом надсилання або вручення під розписку чи доведення до відома в інший спосіб, а якщо вручити рішення немає можливості – то шляхом оприлюднення інформації про прийняте рішення в офіційному друкованому органі (ч. 1 ст. 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції») [16]. В окремих випадках передбачено оголошення прийнятого рішення: наприклад, відповідно до п. 5 розділу VII Правил розгляду справ про порушення вимог законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та застосування заходів впливу, затверджених рішенням НКЦПФР від 06 квітня 2021 року № 227, постанова у справі про правопорушення оголошується негайно після закінчення розгляду справи про правопорушення [18]. Разом з тим, оголошення прийнятого рішення не звільняє суб'єкта владних повноважень від обов'язку вручити примірник чи копію рішення учасникам провадження у справі про фінансову відповідальність.

Висновки та рекомендації. Розгляд справ про фінансову відповідальність по суті здійснюється в одній з форм: усній чи письмовій. Усне провадження є обов'язковим в разі, якщо це передбачено спеціальною нормою, а також в разі участі потерпілого чи заявника у справі. Якщо форма провадження в спеціальному акті законодавства не визначена, суб'єкт владних повноважень самостійно обирає форму провадження з урахуванням наявності клопотання особи, яка притягається до фінансової відповідальності, про проведення слухань. Рекомендується запровадити обов'язкову

усну форму провадження в усіх справах про фінансову відповідальність.

Усна форма провадження передбачає наявність слухань, які складаються з підготовчого, основного етапів та етапу прийняття рішення та доведення його до відома. Особливими формами слухань в окремих категоріях справ про фінансову відповідальність є нарада і робоча зустріч. Під час письмової форми провадження суб'єкт владних повноважень досліджує докази та письмові пояснення, після чого приймає рішення.

Основний етап слухань починається з оголошення документа, який став підставою для початку провадження або джерелом виявлення ознак правопорушення. Після цього, у визначеній суб'єктом владних повноважень послідовності, обов'язково мають бути заслухані пояснення учасників провадження, які з'явилися, та досліджені всі зібрані у справі докази. До моменту переходу до прийняття рішення у справі, суб'єкт владних повноважень на стадії розгляду справи по суті може приймати такі процедурні рішення: про відкладення (перенесення) розгляду справи, про продовження строку розгляду справи, про повернення на стадію підготовки справи до розгляду, а також рішення за результатами розгляду заяв і клопотань. В окремих категоріях справ, які ініціюються заявниками, можливе також закінчення розгляду справи без прийняття рішення.

Прийняття рішення та доведення його до відома, за загальним правилом, є обов'язковим і завершальним етапом розгляду справи по суті незалежно від форми провадження. Під час прийняття рішення, зокрема, здійснюється оцінка доказів, визначаються обставини, які є встановленими, надається правова оцінка цим обставинам, вирішуються питання про наявність чи відсутність підстав для притягнення до фінансової відповідальності та про розмір стягнення. Доведення рішення до відома особи може здійснюватися з оголошенням рішення або без такого оголошення, але в будь-якому випадку мають бути вжиті заходи для вручення рішення учасникам провадження.

Анотація

Стаття присвячена адміністративному провадженню з притягнення до фінансової відповідальності в Україні, а саме – такій стадії провадження як розгляд справи по суті. З'ясовано, що розгляд справ про фінансову відповідальність по суті здійснюється в одній з форм: усній чи письмовій. Рекомендовано запровадити обов'язкову усну форму провадження в усіх справах про фінансову відповідальність. Встановлено, що усна форма провадження передбачає наявність слухань, які складаються з підготовчого, основного етапів та етапу прийняття рішення та доведення його до відома. Визначено, що під час письмової форми провадження суб'єкт владних повноважень досліджує докази та письмові пояснення, після чого приймає рішення. Обґрунтовано, що основний етап слухань починається з оголошення документа, який став підставою для початку провадження або джерелом виявлення ознак правопорушення. Визначено, що у справах про фінансову відповідальність обов'язково мають бути заслухані пояснення учасників провадження, які з'явилися, та досліджені всі зібрані у справі докази. З'ясовано, що суб'єкт владних повноважень на стадії розгляду справи по суті може приймати такі процедурні рішення: про відкладення (перенесення) розгляду справи, про продовження строку розгляду справи, про повернення на стадію підготовки справи до розгляду, а також рішення за результатами розгляду заяв і клопотань; в окремих категоріях справ, які ініціюються заявниками, можливе також закінчення розгляду справи без прийняття рішення. Визначено, що прийняття рішення та доведення його до відома, за загальним правилом, є обов'язковим і завершальним етапом розгляду справи по суті незалежно від форми провадження. Встановлено, що під час прийняття рішення, зокрема, здійснюється оцінка доказів, визначаються обставини, які є встановленими, надається правова оцінка цим обставинам, вирішуються питання про наявність чи відсутність підстав для притягнення до фінансової відповідальності та про розмір стягнення. Визначено, що доведення рішення до відома особи може здійснюватися з оголошенням рішення або без такого оголошення, але в будь-якому випадку мають бути вжиті заходи для вручення рішення учасникам провадження.

Ключові слова: адміністративна процедура, дослідження доказів, заслуховування пояснень, письмове провадження, прийняття рішення, розгляд по суті, слухання, фінансова відповідальність.

Shumeiko I.P. Consideration of the merits of cases concerning financial responsibility

Summary

The article is devoted to administrative proceedings for financial responsibility in Ukraine, namely, the stage of proceedings known as consideration of the merits of the case. It has been established that the examination of cases of financial responsibility on the merits is carried out in one of two forms: oral or written. It is recommended to introduce a mandatory oral form of proceedings in all cases of financial responsibility. It has been established that the oral form of proceedings involves hearings, which consist of preparatory, main and decision-making stages, followed by notification of the decision. It has been determined that in the written form of proceedings, the authority examines the evidence and written explanations, after which it makes a decision. It is justified that the main stage of the hearings begins with the announcement of the document that became the basis for initiating the proceedings or the source of identifying signs of a violation. It is determined that in cases of financial responsibility, the explanations of the participants in the proceedings who appeared must be heard and all the evidence collected in the case must be examined. It has been established that the authority at the stage of consideration of the case on its merits may take the following procedural decisions: to postpone (transfer) the consideration of the case, to extend the term of consideration

of the case, to return to the stage of preparation of the case for consideration, as well as decisions based on the results of consideration of applications and petitions; in certain categories of cases initiated by applicants, it is also possible to terminate the consideration of the case without making a decision. It has been determined that, as a general rule, the adoption of a decision and its notification are mandatory and constitute the final stage of consideration of the case on its merits, regardless of the form of proceedings. It has been established that when making a decision, in particular, evidence is assessed, the circumstances that have been established are determined, a legal assessment of these circumstances is provided, and issues regarding the presence or absence of grounds for financial responsibility and the amount of the penalty are resolved. It has been determined that the decision may be brought to the attention of the person with or without the announcement of the decision, but in any case, measures must be taken to deliver the decision to the participants in the proceedings.

Key words: administrative procedure, consideration on the merits, decision-making, examination of evidence, financial responsibility, hearing of explanations, hearing, written proceedings.

Список використаних джерел:

1. Михайлюк Я.Б. Правове регулювання адміністративних процедур: сучасний стан та перспективи розвитку. *Право і суспільство*. 2020. № 1. Частина 2. С. 56–61. DOI: 10.32842/2078-3736/2020.1-2.10. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/1_2020/part_2/12.pdf.
2. Вавринчук М.П., Когут О.В. Адміністративна процедура через призму Конституції України та законодавства ЄС. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2025. Випуск 88. Частина 2. С. 307–312. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.88.2.41. URL: <https://surl.lt/dcraqy>
3. Манукян А.А. Процедурні аспекти притягнення до відповідальності за порушення норм податкового законодавства. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 4 (82). С. 332–340. DOI: 10.32782/1813-338X-2023.4.52. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2023/54.pdf.
4. Шморгун В. Нормативно-правове регулювання адміністративної відповідальності у сфері незаконного використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів і послуг. *Юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 370–375. DOI: 10.32837/yuv.v0i1.1650. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v1_2020/52.pdf
5. Кантор Н.Ю. Адміністративно-господарські санкції як гарантії реалізації та захисту економічних інтересів держави. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2015. Випуск 34. Том 2. С. 87–90. URL: <https://surl.li/bbksyr>.
6. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#n475>.
7. Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України: Закон України від 1 червня 2021 року № 1489-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-IX#Text>.
8. Про затвердження Порядку притягнення до відповідальності та порядку визначення розмірів штрафів за порушення у сфері державної реєстрації юридичних осіб: наказ Міністерства юстиції України від 13 вересня 2023 року № 3258/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1614-23#Text>.
9. Про затвердження Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1995 року № 244. URL: <https://surl.li/gowbgp>

10. Про затвердження Порядку розгляду справ про порушення вимог законодавства та застосування санкцій до суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії: наказ Державної інспекції ядерного регулювання України від 28 грудня 2012 року № 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0170-13#n31>.
11. Про затвердження Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу: постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 693. URL: <https://surl.li/ojvmaq>
12. Про затвердження Порядку накладення Державним комітетом телебачення і радіомовлення України адміністративно-господарських штрафів: наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України від 17 жовтня 2017 року № 384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1367-17#Text>.
13. Про електронні комунікації: Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#n1159>.
14. Про затвердження Правил розгляду звернень споживачів щодо дій суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, або суб'єктів, що належать до особливої групи споживачів: постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 02 липня 2019 року № 1333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1333874-19#Text>.
15. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин: Закон України від 18 травня 2017 року № 2042-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text>.
16. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 року № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#n338>.
17. Про затвердження Порядку розгляду справ про порушення юридичними особами вимог законодавства в галузі державного експортного контролю: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16 грудня 2013 року № 1490. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0101-14#Text>.
18. Про затвердження Правил розгляду справ про порушення вимог законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та застосування заходів впливу: рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 06 квітня 2021 року № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-21#Text>.

Дата надходження статті: 28.07.2025

Дата прийняття статті: 08.08.2025

Опубліковано: 29.09.2025